

א.מ. וויסענבערג

אַ טאַטע מיט בניס

שלמה דער גראַבער קאַפּ – אַזוי האָט אים חנה-לאה, זיין ווייב, אַ צונאַמען געגעבן, ווייל פֿרייטיק פֿאַרנאַכט, ווען יידן גייען שוין אין שול אַרײַן, נעמט ער מיט זײַנע צוויי בניס ערשט דעם טאַפּ צימעס צווישן די פֿיס אַרײַן, און אַלע דרײַ, מיט די קעכער-לעפֿל אין די הענט און מיט רויטע דערהיצטע פֿנימער, ווי די טערקן, רײַבן לעפֿל אײַן און לעפֿל אויס אין די "פֿיסקעס" אַרײַן, ביז עס בלײַבט קיין שריד אופֿליט נישט איבער פֿאַר חנה-לאהס וועגן אויף שבת אין דער פֿרי. אַט דער "שלמה דער גראַבער קאַפּ" נעמט זיך זונטיק באַגינען דאָס זעקל מיט דעם שטעקל אין האַנט אַרײַן, – ער האָט זיך די נעגל אפֿילו נישט אָפֿגעגאָסן – און מאַרש אין דאָרף אַרײַן, ער מיט דעם ייִנגערן זון, משהלע ברוטאָן. דעם עלטערן, פֿנחסלען, האָט ער מורא צו טשעפען. ווי אָן אמתער "סאָלדאַט", די מוטער רופֿט אים טאַקע "זעלנערטשיק" – ליגט ער זיך אויסגעלייגט אויף זיין טאַפֿטשאַן פֿון לאַקשן-ברעטער אויף שטולן מיט מולטערס צוקאַפֿנס און מאַכט פֿול מיט זיין כראָפֿען דאָס קליינע שטיבל מיט די גראָע ווענט, ליגנדיק מיט די נאָזלעכער צום בעליק אָנגעשטעלט און מיט די נאָקעטע עלנבויגן פֿאַרוואַרפֿן אונטערן קאַפּ.

– זאָל ער שלאָפֿן, דער יונג – גיט שלמה צום ייִנגערן זון אַ זאָג, אויף די שפיץ נעגל צולייגנדיק אַ פֿינגער צום מויל, ווי איינער רעדט: האָב אים אַ שוואַרץ יאָר, און לאַמיר זיך ארויסמאַכן און אַנטלויפֿן אין דאָרף אַרײַן, וועסט דו האָבן דאָס "אַנרײַסעניש"...

און מען גנבעט זיך שטיל מיט דעם זעקל אויף די פֿלייצעס און מיט דעם שטעקן אונטערן אָרעם פֿון שטוב אַרויס, אַז חנה-לאה אין דעם ווייסן שלאָף-קופֿקל, וואָס ליגט דאָרט באַגראָבן מיטן קאַפּ אין קישן אַרײַן, הויבט גאָר ניט אָן צו הערן אפֿילו דעם סקריפֿ פֿון דער טיר, ווען אירע צוויי פֿרנסה-געבערס שאַרן זיך אַרויס אין דרויסן.

אין שטוב ווערט שטיל. דער ווייסלעכער טאָג לייכט שוין דורכן
פֿענצטער אַרײַן און ווייסט דאָס שטיבל אויס. נאָר שלמה מיט דעם
זון זײַנען שוין אַצינד צוויי פֿרײַע פֿויגל.

– זעסט, טאַטע – ווייזט אים משהלע ברוטאָן אַ צעקאַליעטשעטן
באַרוויסן פֿוס, הויבנדיק אים אין דער הויך און אונטערטאַנצנדיק
דערווייל אויפֿן צווייטן – זעסט, דאָס האָב איך מיר אָן אַ שטיין
אַפגעכמאַליעט... ער ווייזט אים אַ רויטע ווונד פֿון רוי-פֿלייש אויף אַ
שוואַרצן פאַרבלאַטיקטן פֿוס.

– אַ כפרה פֿאַר אַ הונט! – ענטפֿערט אים דער טאַטע מיט אַ זײַטיקן
קוק. – איך קען אויף אײַך מײַן קאַפּ ניט אַוועקזעצן. יונגען זאָלן זיך
טאָג און נאַכט ארומיאָגן.

און משהלע ברוטאָן פארשנירט זיך שטאַרקער די הויזן און
מארשירט מיט דעם טאַטן גלייך, פֿילנדיק, אַז ניט פנחסל, נאָר ער
איז דעם טאַטעס רעכטע האַנט. אין דער וועסטל-קעשענע האָט ער אַ
פינגעררוט, אַ נאָדל-טעשל מיט נאָדלען, דאָס, וואס געהערט צו אַ
מיטהעלפֿער. צו אַ האַנט-יונג, און דער טאַטע האָט בײַ זיך אין זעקל
דאָס, וואָס געהערט צו אַ מײַסטער: אַ שליאַך, אַ מאָס צו נעמען, אַ
קויל ווייס ליים צום צייכענען און אַ שער צום שניידן. און זײַן בן,
משהלע ברוטאָן איז אים מקנא. ער וועט נאָר כאַפֿן דעם שניט פֿון
טאַטן – וועט ער זיך אַליין אויפכאַפֿן אין אַ זונטיק באַגינען און
אַוועקלויפֿן אין דאָרף אַרײַן אײַנער אַליין, אַזוי אַז מען זאָל נישט
וויסן, וווּ ער איז אַהינגעקומען: די מאַמע וועט אַרומלויפֿן ווי
פארסמט, און ברעכן די הענט, ווער ווייס, אפשר איז איר זון
דערטרונקען געוואָרן, אָדער אפשר האָבן אים טײַוואָלים
אַוועקגעשלעפט אין אַ וואַלד און חתונה געמאַכט מיט אַ קאַלב...
אפשר אַזוי – און ער, משהלע ברוטאָן וועט זיך זיצן ערגעץ אין אַ
דאָרף אַ גאַנצע וואָך עסן געבראַטענע קאַרטאָפֿליעס מיט זויער-
מילך, און פֿרײַטיק פֿאַרנאַכט וועט ער ערשט געבן אַ קום צוריק אין
שטעטל אַרײַן. די ברענענדיקע בענטש-ליכט וועלן שוין פֿון אַלע
פֿענצטער ארויסשײַנען, און ווייבער וועלן אים נאָכקוקן, וואָס פֿון אַן
אײַנרײַסער פֿון אַ יונג ער איז... ווי ער גייט אַ דערהיצטער פֿון וועג, אַ
פאַרשטויבטער... – און דעמאָלט וועט ער געבן אַ קום אַרײַן צו זײַן
מאַמען חנה-לאהן, וועט געבן אַ וואָרף אַראָפּ דאָס זעקל פֿון זיך, און

געבן איר א גיב אַוועק אַ גאַנץ פֿינפֿער קערבל, אַחוץ אַ "קאַלענדע",
וואָס ער האָט אין זעקל געבראַכט: אָט-אַ דאָ האָסט דו- נאָ
מאַמע!... – וועט ער איר געבן אַ זאַג: – אָט-אַ דאָס האָב איך
פֿאַרדינט, און אָט דאָס נאָ דיר!...

און ער שטעלט זיך פֿאַר, וואָס פֿאַר אַ שבת עס וועט דעמאָלט זיין. ווי
די מאַמע וועט אים רוקן שיסלען, איינע נאָך דער אַנדערער און ער
וועט זיך מאַכן דעמאָלט פֿאַר אַן איידעלן, פֿאַר אַ שטילן, און אַ
קליינעם עסער...

פֿאַר גרויס פֿרייד גליען ביי משהלע ברוטאָן די אויגן, און ער קוקט
מיט אַ גלאַנץ און זייט אויפֿן זאַמדיקן וועג אַרויס, שוין אַרויס-
קומענדיק מיט דעם פֿאַטער אויפֿן באַרג הינטער דער שטאָט, וווּ
דאָס גרינע פֿעלד מיט דעם ווייטן בלאָען וואַלד שפּרייטן זיך פֿאַר
זייערע אויגן אויס, ערגעץ אין דער ווייטער וועלט אַריין.

משהלע קוקט, ווי אין מזרח-זייט פֿאַר זונען-אויפגאַנג שפּילט דער
הימל אין אַלערליי פּאַסן, פֿייער-רויטע און ברוין-רויטע – און ער
בלאָזט אָן די באַקן און פֿרעגט דעם טאַטן, צי עס האָט נישט אַמאָל
געברענט די נאַכט אין דאָרף, וווּ זיי גייען ערשט!...

– גראַבער קאַפּ... – זאָגט דער פֿאַטער – דו זעסט ניט, אַז די זון גייט
אויף?...

און משהלע קוקט זיך נאָך אַמאָל איין אויף יענער זייט, זעט, ווי די
זון שטייט טאַקע אין לאַנגן תּכלתנעם וואַלקן-פּאַס אַרונטער
פֿאַררוקט, און שיינט אַפֿער פֿון אויבן מיט שפיצן ליכטיקייט אין
הימל אַריין, ווי מיט לאַנגע הערנער – און פֿאַרשטייט ערשט, אַז דער
טאַטע איז גערעכט... ער זעט, ווי פֿרי ס'איז נאָך... אין טיפֿן פֿעלד,
ווייט אין טאָל – שטייען אַ פֿאַר אַקסן און אַ פּויער מיט דעם העמד
איבער די הויזן און אַ ברייטן שטרויענעם קאַפעלוש אויפֿן קאַפּ – און
אויף אַלץ אַרום ליגט נאָך די נאַכטיקע שטילקייט. און אַ טונקעלע
רואיִקייט רוט הינטערן ווייטן בלאָען וועלדל, – אַזוי אַז די אַקסן און
דער פּויער זעען דאָ אויס ווי פֿאַרסודעט, ווי גלאַט אַרויסגעשטעלט
אונטערן בלאָען הימל אַרונטער.

נאָר אין דער לופֿט קעגן דעם לאַנגן בלאָען וואָלקן-פּאַס, וואָס ליגט אויסגעשפּרייט איבערן מזרח-ראַנד צווישן הימל און ערד – דערהויבט זיך שוין אַן איינציקער פּויגל, הויך און גלייך איבער איין אָרט, און דאָס שאַרפֿע מאָרגן-געשווישטשערייַ פֿון דעם קלייניטשקן באַשעפעניש, וואָס טונקט זיך מיט פֿלאַטערדיקע פֿליגעלעך אויף און אויף אין דעם וואָלקן-פּאַס – פֿילט אָן די לופֿט מיט אַ זיס געשפּילערייַ. און אַ זיסקייט צעגיסט זיך אין דעם מאָרגנדיקן ליכט – ביז דער פֿויגל קומט אַלץ העכער און העכער, ווי אַ שוואַרץ פינטעלע אין וואָלקן אַריין, און דאָס פישטשען זיינס הערט זיך קוים, ווי פֿון הינטער אַ ווייטער וועלט אַפֿער. און אָט הינטער יענער ווייטער וועלט, ווי דער פֿויגל איז שוין איצט, וועט משהלע זיין שפּעטער, ערשט אין צוויי שעה אַרום, ער מיט דעם טאַטן זיינעם. דער פֿויגל מוז שוין אַוודאי אַרויסזען, קוקנדיק פֿון דער הויך אַראָפּ, יענע ווייטע שטרויענע דעכלעך מיט די אַפּגעוואַשטע ווענט, מיט די איינציקע פענצטערלעך, וואָס קוקן אויפן זאַמדיקן וועג אַרויס. דער פּויגל מוז זיי שוין אַוודאי זען – און ער וועט ערשט זיין שפּעטער דאָרט.

ווי גוט וועט דאָס – טראַכט ער – זיין... דער טאַטע וועט זיך שטעלן דאָוונען אין פּאַכטערס טלית און תפילין, אין פּאַכטערס שטוב ביי דעם פֿענצטער, ער וועט זיך אויך שטעלן דאָוונען, – און דער פּאַכטער וועט דערנאָך געבן אַנבײַסן אַ שיסל צוואַרדן מיט אַ שטיק שוואַרץ "אַקריץ" – אַז דער רוח וועט עס נעמען.

נאָר דער טאַטע שלאָגט אים איבער, און מיט אַ וויש פֿון זיין אַרבל אָן משהלעס, ווי ער וואָלט אים געוואָלט עפעס אַ טשעפע טאָן, גיט ער אים אַ פֿרעג:

– צי דו, משהלע, האַסט נישט געהערט, די מאַמע האָט עפעס געקערעכצט?...

– וואָס געקערעכצט? – פֿרעגט משהלע ברוטאָן, אַנקוקנדיק דעם טאַטן מיט אַ האַלב אָפֿן מויל און אויפגעבלאָזענע ליפֿן.

– צי זי האָט נישט געקערעכצט?...

– וואָס געקערעכצט?

– גיי, דו בהמה דו! גיט ער אים צוריק ווי אַ וואָרף אויף פֿון זיך, און ווייטער מיט אַ זייטיקן קוק: – דו פאַרשטייט ניט וואָס מען רעדט צו דיר...

נאָר משהלע מאַכט זיך גאָר נישט פֿאַרשטיין... ער ווייס אַז דער אַלטער מאַכט נאָך אַ ברית, און די מאַמע, חנה-לאה, ריכט זיך אַ ליאָדע טאָג אַרויסוואַרפֿן נאָך אַ בן פֿון די געדערים אַרויס... נאָר וואָס אַרט דאָס אים? לאָז דער אַלטער מיינען, אַז ער פֿאַרשטייט זיך גאָרנישט אויף אַזוינע געשעפֿטן...

און אַזוי נאָרנדיק זיך איינער דעם אַנדערן, הויבן ביידע די לעפֿל, שטעלן וואָס אַמאָל געשווינטערע פֿיס אין דאָרף אַריין.

– רודער צו מיט אַן אבר!... – טענהט דער טאַטע צום זון. – איך בין מיט אַ יאָר עלטער ווי דו – טענהט ער – און זע, ברוך השם, ווי איך גיי!

און אַזוי גייענדיק מאַכט ער וואָס אַמאָל גרעבערע שפּרייזן, שאַרבענדיק מיט די כאַליאַוועס אָן די פּאַלעס. און ווען ער שטעלט זיך נאָך אויף אַ מינוט אויפֿן גראַז ביי דער זייט וועג און וואַרפֿט די שטיוול אַראָפּ פֿון זיך – דעמאָלט לויפֿט שוין משהלע אונטערטאַנצנדיק אַ גאַנצן וועג אויף דעם צעקאַליעטשעטן פֿוס – און קאָן אים דעם גאַנצן וועג ניט דערכאַפֿן, ביז זיי ווערן פֿאַרשוונדן ווייט איבערן פֿעלד אַוועק...

ערשט דעמאָלט כאַפֿט זיך חנה-לאה אויף פֿון שלאָף. דאָס ערשטע זעט זי, אַ ביסל אונטערהויבנדיק דעם קאָפּ פֿון געלעגער, אַז דאָס צווייטע בעט איז שוין לאַנג אויסגעליידיקט. און דערנאָך – ווען זי גיט אַ קוק אין פֿענצטער אַריין און זי דערזעט, ווי הויך די זון שטייט שוין אין בלאָען הימל – שטעלט זיך איר פֿאַר דאָס פֿעלד מיט אירע צוויי פרנסה-געבער, ווי זיי ביידע באַרוועסערהייט, די היטלען פארקאַשערט איבער די שטערנס, די פנימער צייאַכמערט, און ער, דער אַלטער, טראָגט די שטיוול אויף דעם אַקסל. זי גיט אַ קוק צום

זון אויפן געלעגער, ווי שנאָרכן ער שנאָרכט מיט זיין געזונט רויט געזיכט, ווי די ליפן בלאָזן זיך און ווי די נאָזלעכער הויבן זיך. עפעס פונקט ווי אַ גאַנצע פאַרע-מאַשין וואָלט דאָ געאַרבעט – טראַכט זי זיך: רבונו של עולם, וואָס פאַר אַ נבזראדן האָסט דו דאָס דאָ אָנגעשיקט אויף מיר?... – נאָר, אַז זי גיט אַ קוק אויף זיינע צוויי פאַרמאַכטע אויגן, טראַכט זי שוין אַ ביסל שטילער, אַז ס'איז נאָך פאַרט גוט, וואָס דער רשע שלאָפֿט אַמאָל... און דעמאָלט פֿילט זי ערשט, וואָס פאַר אַ מחיה ס'איז פאַר דער וועלט ווען דער רשע שלאָפֿט.

וואָרעם פנחסל טוט נישט מער ווי אַזוי: פֿאַקט זיך אין דער פֿרי אָן צוויי קעשענעס מיט פלעץ – און הייַדאָ אַרויס אויפֿן פלאַץ צו אַ חברה יונגען, צו אַ חברה טויבן. אָדער ער גיט גאָר אַ כאַפּ אין מיטן העלן טאָג אַ פֿערדל פֿון מאַרק אַראָפּ; נישט קיין נפקא מינה, ווער עס האָט עס אַנידערגעשטעלט – און אַנטלויפט דערמיט צום טייך באַדן עס אויף אַ גאַנצן טאָג, און פאַשען עס אויף אַ גאַנצן טאָג אויפֿן "פאסטערניק" הינטער דער וואָסער-מיל. און טאָמער וויל ווער קומען פֿון שטאָט דאָס פֿערד אָפֿנעמען, אָדער אַ פאַר יונגען מיט טייטלדיקע הענט ווילן לויפֿן פאַראַוויס: אָט-אָ דאָ, דאָ – איז ער... – שטייט ער די גאַנצע צייט מיט איין אויג קוקנדיק אויף יענער זייט לאַנקע... און ווי נאָר עס מאַכט זיך עפעס אַ שטיקל מהומה, ער זעט, אַז דער שטומפּ קומט אָן, – גיט ער זיך אַ וואָרף אויף דעם פֿערד אַרויף – און – "פאַשאַל און פאַשאַל" – גאָר מיט אַ הינטערוועגל הינטערן צמענטאַרזש – גלייך אויפֿן שאַסיי אַרויף. דאָרט איז ער שוין ווייטער אַ פרייער פֿויגל, – און גייט טוט אים עפעס, ווען ער זיצט אויפֿן פֿערדל... דאָס פֿערדל שטעלט ער צוריק אָפּ אויף דעם אָרט, וווּ ער האָט עס גענומען, ווען זיין האַרץ גלוסט, און ווען דאָס גאַנצע שטעטל ריכט זיך שוין נישט דערויף, און אין אַלע ווינקעלעך קאָכן רעדלעך מענטשן אַז פנחסל האָט געגנבעט אַ פֿערדל...

נאָר איין מאָל האָט ער טאַקע אָפּגעטאָן אַ מיאוסע מעשה. ער האָט ביי אַ שיקסע, גייענדיק פֿון "טומאה" צווישן נאָך פויערים און פויערטעס, אַרויסגעכאַפט אַ בינטל שפּראַצונגען, – די ערשטע שפּראַצונגען פֿון זייערע גערטנער, צונויפּגעקליבן פֿון אַלע מינים וואָס זיי ברענגען זיי, דער גלח זאָל באַשפּריצן, אַז ס'זאל היי-יאָר געראָטן – האָט ער אַזאַ בינטל אַרויסגעכאַפט ביי אַ שיקסע און זי נאָך גאַנץ

גוט אָנגעהרגעט. דעמאָלט האָט מען געשמועסט אַז, אַהאַ, פנחסל וועט שוין די ליכטיקע שיין נישט אָנקוקן. און דער טאַטע האָט אים פאַרגעוואָרפן, וואָס ער כאַפט שיקסעס אין מיטן דער גאַס. נאָר פנחסל האָט דעם טאַטן געגעבן צוריק אַן ענטפֿער, אַז ער ווייסט נישט וואָס ער האָט געטאָן בחורווייז, איידער ער האָט מיט זיין מאַמען חתונה געהאַט... אַזוי האָט ער אים געענטפֿערט, און דער טאַטע מיט דעם זון האָבן זיך דעמאָלט געפֿילט אָנגעשטויסן איינער אויף דעם אַנדערן, ווי צוויי ציגן, אַנטרעפנדיק זיך הערנער אין הערנער אויף איין ברעט...

נאָר פנחסל האָט שוין געוויסט, ווי אַזוי דעם טאַטן איבערצובעטן... פֿון דער מאַמען האַלט ער נישט, נאָר מיט דעם טאַטן וויל ער נישט פֿירן קיין ברוגזן...

האָט גאָט געהאַלפֿן, און אין שטאָט אריין האָט פֿאַרבלאַנדזשעט אַ "קאַראַזעליע" מיט קונצן-מאַכערס. פנחסל איז דערפֿרישט געוואָרן, און ווי נאָר דער עלטסטער קונצן-מאַכער מיט דעם גאַנצן געזינדל שיקסלעך און שוואַרצן ווייבערל, וואָס האָט אויסגעזען ווי אַ ציגיינערין מיט צעפֿ – ווי נאָר זיי האָבן דעם מיטלסטן סלופֿ אויפֿגעשטעלט אין מיטן מאַרק, האָט שוין פנחסל געהאַלפֿן די שטריק מיט די פלאַכטעס אויפֿציען, די הילצערנע פֿערדלעך צו די געפֿאַרבטע בריטשקעס צוטשעפען און אויף די דרענגער אָנטאָן. און דעם ערשטן זונטיק, ווען די שיקסעס מיט די שקצים פֿון די אַרומיקע "פֿאַראַפיעס" זיינען געקומען אין שטאָט אריין מיט די נלאַנציקע דאַשקעס, מיט די ווייסע אויפֿגעשטעלטע פאהלעך – און די שיקסעס מיט רי ווייסע פֿאַטשיילעכלעך אויף די קעפֿ. האָט די "קאַראַזעליע" אָנגעהויבן צו רודערן.

פנחסל האָט שוין שטאַרק געהאַט נושאַ חן געווען ביי דעם עלטסטן קונצן-מאַכער; ווען ער וואָלט מיט אים מיטפֿאַרן, וואָלט ער אים אפשר אויך אַ שיקסל געגעבן פֿאַר אַ ווייב – מי יודע, וואָס פֿאַר אַ לייט, וואָס פֿאַר אַ קונצן-מאַכער מיט אַן אייגענער "קאַראַזעליע" ער וואָלט שוין היינט אליין געווען פֿאַר זיך... נאָר עפעס האָט אים דאָס האַרץ נישט געלאָזט מיטפֿאַרן, כאַטש דער אַלטער האָט אים יאָ צוגערעדט, און דאָס עלטסטע שיקסל, אַ שוואַרצע מיט קאַרעלן-ליפֿן, האָט אים דוכט זיך, צוגעווינקען און געקוקט אין די אויגן

אַרײַן, ער זאָל באַשטיין... נאָר ער האָט נישט געוואָלט... האָט ער גענומען דעמאָלט דעם טאָטן זײַנעם אָנווייזן כאַטש, וואָס פֿאַר אַ כבוד ער האָט בײַ דעם עלטסטן קונצן-מאַכער – און אַרויסגעפֿירט אים אין מאַרק אַרײַן.

און ווי שלמה האָט דערזען דעם קײלעכדיקן דאָך, אַ קאַפל פֿון פּלאַכטעס אויפגעצויגן מיט אַ רויט פענדל אין סאַמע שפיץ, און ווי אַרום און אַרום שטייט אַ האַלבע שטאָט יונגען און מיידן און ווייבער אויסגעמישט מיט שיקסעס און שקצים פֿון די דערפֿער, – און ווי איבער זייערע קעפּ, פֿון אונטערן דעכל אַפֿער, מיט וואָס פֿאַר אַ סאַמעט און פֿאַרשידענע צירונגען פֿון אַלערליי פּאַטשערקעס דאָס מיטלסטע בודעלע איז עס באַקליידט – און וואָס פֿאַר אַ מיני מעשענע טרומייטן עס שטייען עס מיט די אַפֿענע מײלער גלייך אין מאַרק אַרײַן אָנגעשטעלט – האָט עס אים אַזש בײַ דאָס האַרץ פֿאַרכאַפט, נאָך מער ווי דעם זון, אַז אַזאַ שיינקייט זאָל זיך גאָר קאַנען געפֿינען בײַ קונצן-מאַכערס אין דער וועלט. און ער האָט זיך געריכט, אַז קונצן זאָלן דאָ פֿאַרקומען, שוין איינמאָל קונצן!... און ער האָט אַ פֿרעג געגעבן דעם זון:

– וואָס פֿאַר אַ קונצן וועלן עס דאָ פֿאַרקומען?

– הילצערנע פֿערדלעך וועלן אַליין לויפֿן, און ווער עס וועט באַצאָלן אַ זעקסער – וועט רײַטן, ווער אַ פֿירער – וועט פֿאַרן... – האָט דער זון צוריק געענטפֿערט קורץ און שאַרף.

שלמה האָט זײַנע אויגן ניט געגלויבט: פֿאַרן און רײַטן אויף הילצערנע פֿערדלעך?... און ערשט אַרײַנשטופנדיק זיך צווישן עולם און דערזענדיק די פֿערדלעך געזאַטלט, הינטן בריטשקעס און נאָך די בריטשקעס ווייטער פֿערדלעך – האָט ער מויל און אויערן אויף-געמאַכט...

– און דאָס אַלץ – האָט אים דער זון דערציילט מיט גרויסקייט – האָב איך געהאַלפֿן צונויפשטעלן. – דו מיינסט, אָן מיר וואָלטן זיי שוין אַזוי גיך צונויפֿגעשטעלט?... און אַז דו ווילסט, טאַטע, וועסט דו קענען רײַטן אויף אַ פֿערדל אויך, אומבאַצאָלט, ווי דו זעסט מיך לעבן, אומבאַצאָלט.

שלמה'ן, דעם גראָבן קאַפּ, האָבן זיך אַזש די באַקן צעשמייכלט, און די אויגן זײַנע האָבן געקוקט מיט גלאַנץ אויף דעם געבעטן סאַמעט און צירונג פֿון אַלערליי פאַטשערקעס...

– וואָרט, וועלן מיר זען... – האָט ער זיך אַ גלעט געגעבן איבער דער באָרד מיט אַ בליק אויפֿן זון.

און ווי נאָר די מעשענע אָפּגעפּוצטע טרומייטן האָבן געגעבן אַ זעץ אַרויס: טאַ-טאַ-טאַ-ר-ר-ראַ! טאַ-טאַ-טאַ-ר-ר-ראַ! . האָט זיך שוין שלמה נישט געקאָנט איינהאַלטן און אין זיך אָנגעהויבן מיטזינגען דעם מאַרש, וועלכן ער האָט זיך באַלד אויסגעלערנט און זינגט נאָך עד היום מיט אים די שבתדיקע זמירות, אַזוי, אַז זיין ווײַב חנה-לאה זידלט אים אַזש: ווי האָט עס אַ מענטש נישט קיין חרפה, טאָג מיט נאַכט דעם אייגענעם ניגון? – נאָר דאָס איז נישט שלמהס דאגה, נישט שלמהס עסק: טאַ-טאַ-טאַ-ר-ר-ראַ! האָבן די טרומייטן געקנאַקט, און ער האָט אונטערגעהאַלפֿן: טאַ-טאַ-טאַ-ר-ר-ראַ... . און אָנגעבלאָזן זיך מיט דעם קאַרק, ווי ער וואָלט געוואָלט בשעת מעשה מאַכן פֿון אים אַ טרומייט. און די "קאַראַזעליע" מיט די פֿערדלעך, מיט די בריטשקעס און מיט דעם דעכל – אַלץ איז שוין געפֿלויגן אין אַ ראָד, און דערהיצטע פנימער מיט בליצנדיקע אויגן פֿון שיקסעס און שקצים האָבן "געמידניעט" פֿאַרן אויג, אַזוי אַז שלמה האָט זיך שוין לענגער נישט געקאָנט איינהאַלטן, און האָט צום זונדל אַלע מאָל געוואָרפֿן אַ פֿאַרליבטן בליק, – ביז די "קאַראַזעליע" האָט זיך געשטעלט – און פנחסל האָט געכאַפט דעם טאַטן און געגעבן אַ וואָרף אַרויף אויף אַ פֿערד, און אַ ווינק זיך איבער מיט דעם קונצן-מאַכערס ווײַבל, אַז דאָס איז זיין פֿאָטער – און אַליין איז ער אַרויף אין דער הויך אונטער דער פּלאַכטע פֿון דעכל, דרייען דעם דראַנג און פֿירן די גאַנצע קאַראַזעליע.

שלמהס אויגן האָבן געבליצט מיט פֿייער אויף די אַלע מיידן און ווייבער, וואָס זענען דאָ געשטאַנען אַרום און צוגעזען, וואָס פֿאַר אַ גדולה ער האָט דורך זײַן זון דערגרייכט. און ער האָט אַ פֿײַף געטאָן אין דער הויך – פנחסל, פֿאַר!... באַלד האָט זיך דערהערט אַ קלינגען אויף אַ גלעקל פֿון אונטער דער סאָסעטענער בודקעלע אַפֿער, וואָס איז געווען אויסגעהאַפֿטן מיט אַלערליי ווייסע און בלאַע פֿאַשערקעס. די פּאַסאַזשירן האָבן גיך געכאַפּט די בילעטן, אַרויף

אויף די פֿערדלעך, און די פֿאַסאַזשירקעס אַרײַן אין די בריטשקעס, און די טרומײטן האָבן ווײַטער געגעבן אַ זעץ אַרויס: טאַ-טאַ-טאַ-ר-ר-רא! און שלמה דער גראָבער קאַפּ האָט אָנגעהויבן צו פליען, ער מיט דער גאַנצער קאַראַזעליע – אַלץ האָט זיך געדרייט און געפֿלויגן, נאָר צווישן די אַלע רויטע דערהיצטע פנימער איז שלמהס רויט דערהיצט פנים געווען דאָס אײנציק ייִדישע – און חברה יונגען, וואָס זײַנען געשטאַנען אַרום דער קײט, ווי צוגעקלעפט, מיט שטעקנס אָדער בײטשיקעס אין די הענט – האָבן זיך מײשב געווען און אָנגעהויבן אונטערצושמײסן שלמהס פערדל. אַרום און אַרום זײַנען אַ וואַכט יונגען געשטאַנען, און פֿון אַלע זײטן איז געוואָרן אַ קאַכעריי מיט אַ מין הילכעדיק געלעכטער: וויאָ, וויאָ! – און געהאַלטן נאָר אין אײן אונטערפאַטשן און אונטערשמײסן. שלמהן האָט זיך דער קאַפּ פֿאַרדרייט, די באָרד איז זיך צעפֿלויגן אויף ביידע זײטן לאַצן, ווי אַ צעוואָרפענער בעזים, די אויגן האָבן געבליצט און געבליצט, און יונגען האָבן געקאָוועט און געכמאַליעט איבער אים דאָס פֿערד, און פלוצלונג, מען גיט זיך אַ קוק אום, יאָגט שלמה נאָך אַ שיקסע. די שיקסע, וואָס איז געזעסן פאַראויס אים אויף אַ בריטשקע, און ער הינטער איר אויף אַ פֿערד: זי די שפיצן פֿאַטשיילעכל צעפֿלויגן איבערן קאַפּ, מיט די ציטער שפילקעס – און ער, מיט דער באָרד צעפֿלויגן אויף די לאַצן – האָט עס אויסגעזען, ווי ער יאָגט זי כסדר אָן אויפֿהער, און עס האָבן נישט געהאַלפֿן די געשרײען און דאָס געפֿייערײ, וואָס די יונגען האָבן שלמהן אויסגעפֿייעט. שלמה האָט געהאַלטן אין אײן נאָכיאָגן די שיקסע – ביז דעם זון האָט זיך דאָרט אין דער הויך דער קאַפּ פֿאַרדרייט, און ער האָט פריער געגעבן אַ בראָך אראָפּ דעם טאַטן אויפֿן קאַפּ, מיט וואָס ער האָט פֿאַר צען יאָר געגעסן, און אפגעוואָשן אים, אַז עס האָט גערונען איבערן פנים און איבער דער באָרד – און דערנאָך געגעבן אַ פֿאַל אראָפּ פֿון בוידעם אראָפּ צו דער שיקסע אין בריטשקע אַרײַן. ס'איז געווען אַ קלינגעריי – און די "קאַראַזעליע" האָט זיך אָפגעשטעלט.

דעמאָלט איז דער טאַטע מיט דעם זון אַנטלאָפֿן ווי צוויי אָפגעשמײסענע, איבערן מאַרק. און אַ חברה יונגען נאָך זיי מיט אַ געטומל און אַ געלאָף. עס האָט געקאַכט, ווי צווישן די בינען שלמה, דער גראָבער קאַפּ, האָט גײאַגט אַ שיקסע!... נאָר יידן האָבן זיך נישט געשראָקן פֿאַר דעם כײט. אַלע האָבן געוואוסט, אַז דאָס מײנט

מען אויף דער "קאַראַזעליע" – און קרעמער, פֿאַרקערט, האָבן זיך נאָך מיט פֿאַרגעניגן געשטעלט אויף די שוועלן פֿון די געוועלבער און מיט אַ שמייכלע אין דער באַרד אַרײַן נאָכגעקוקט שלמהן, ווי ער איז געלאָפֿן, מיט צעפֿלויגענע פֿאַלעס, איבערן מאַרק פֿאַראַויס, ווי אַן אַלטער אַשמדיי, דאָס זונדל נאָך אים און אַ חברה יונגען – ווי אַ מחנה צונויפֿגעקליבענע פֿייגל צום אַוועקפֿליען – פֿון הינטן...

חנה-לאה איז אַנטקעגן פֿון שטוב אַרויס מיט אויסגעשפּרייטע הענט דעם מאָן און דעם זון צו באַשיצן. זי האָט געמיינט, מי יודע בײַ וואָס פֿאַר אַ גנבה מען האָט זיי געכאַפט, און, אַרײַנכאַפּנדיק זיי גיך אין שטוב אַרײַן, איז זי געוואָר געוואָרן, אַז דער אַלטער אַשמדיי איז גאָר געפֿאַרן אויף דער קאַראַזעליע...

זי האָט געשאַקלט מיטן קאָפּ און געקוקט אויף שלמהן מיט רחמנות: ווי פֿאַרגינט זיך דאָס אַ טאַטע פֿון קינדער זיך אַזוי נאַריש מאַכן.

שלמה האָט געפֿילט, אַז זי איז גערעכט, אַז ער האָט געטאָן אַ נאַרישקייט – האָט ער אָפּגעלייגט דעם גאַנצן בייגל אויפֿן זון, נאָר מיט דעם זון האָט זי גאַרנישט געקאַנט מאַכן. זי האָט געזען, וואָס אַ טאָג ווערט ער אַלץ ערגער – און פֿון הײַנטיקן טאָג אָן האָט זי זיך שוין אין גאַנצן מײַאש געווען פֿון אים, און פֿעסט באַשלאָסן, אַז פֿון דעם יונג וועט שוין קיין גוטס ניט אַרויסקומען...

און אַצינד, ווען זי זעט אים ליגן אויפֿן געלעגער, פֿאַרקאַשערט די אַרבל פֿון העמדל, זעט זי בחוש, ווי דער זעלנער שפּילט אים פֿון פנים אַראָפּ – און זי דאַנקט און לויבט גאָט, וואָס דער רשע שלאָפֿט כאַטש, און וואָס די וועלט איז זיך נאָר מחיה מיט זײַן האַלטן צו די אויגן...

חנה-לאה שטייט אויף פֿון געלעגער, נעמט די פֿאַטשיילע אויפֿן קאָפּ און גייט צו דער שכנטע אַרײַן מיט אַ שטאַרץ אין דער האַנט נאָך אַ קויל פֿייער.

די שכנטע שאַרט איר אַ פֿאַר לעבעדיקע קוילן, און דערפֿון הויבט זיך אָן אַ שמועס. חנה-לאה רעדט פֿאַר איר אויס דאָס האַרץ, אַז זי האָט נישט קיין נחת פֿון קינדער. די שכנטע פֿרעגט זי, ווי זי האַלט שוין

מיט דעם איצטיקן אין דער וועלט – ענטפערט זי איר צוריק, אז זי ריכט זיך שוין אַ ליאָדע שעה אין בעט אַרײַן.

און עס טוט איר באַנג די גאַנצע מעשה... בײַ משהלע ברוטאָן האָט זי זיך פארשוואַרן... זי געדענקט, וואָס פֿאַר אַ שווער האָבן זי האָט געהאַט. – זי האָט געהייסן דעם מאַנס אַ פֿאַר הויזן אַראָפּ רײַסן פֿון אוואַנט, ווייל זיי זײַנען געהאַנגען קעגנאיבער איר, און זי האָט דעם מאַן געשאַלטן דעמאָלט מיט טויטע קללות. – צום סוף האָט זי זיך ווייטער געלאָזט אַרײַננאַרן...

די שכנטע טרייסט זי, אַז אדרבה, גאָט קאָן העלפֿן גאָר אַ גרינג האָבן. און עס קומט ווייטער אַרויס אַ שמועס, ווי קינפּעטאַרינס דאַרפן שמירה.

און חנה-לאה דערציילט, אַז נישט הײַנט געדאַכט, אויף אַלע וויסטע וועלדער געדאַכט, האָט זי געהאַט אַ קינד צווישן דעם עלטערן און דעם יינגערן, אַזוי ווי איינס פֿון אַ האַלב יאָר...

און די שכנטע דערציילט איר צוריק ווי טשייטיל די קופּקע-מאַכערין איז איין מאָל געזעסן אין אַ שבת צו נאַכט און האָט גענייט אַ קופּקעלע בײַ אַ לעמפל, און דאָס פֿענצטער איז ארויסגעגאַנגען אין אַ מיטשאַנקעלע – האָט זי דערזען, ווי פֿאַר דעם פֿענצטער איז פֿאַרבײַגעלאָפֿן אַ נקבה מיט צעלאָזטע האָר און צום בוזעם האָט זי געהאַלטן צוגעטוליעט אַ קינד... דאָס איז געווען יוטע מאָטלס שנור. מיטטיינס געזאַגט...

חנה-לאה שפּײַט אויף דרײַ מאָל און גייט אַהײַם. און זי בעט פּנחסלען, ווען ער שטייט אויף, אַז ער זאָל אַראָפּנעמען די מזוזות און גיין צום סופּר איבערזען.

זי האָט זיך וויקעלעך אָנגעגרייט, העמדעלעך, אַ קלאָר לײלעך דאָס בעט צו פֿאַרהענגען – און בײַנאַכט איז זי שוין נישט געגאַנגען שלאָפֿן אָן אַ חומש צוקאַפּנס, נאָר דאָ האָט שוין ניט געטויגט איר טײַטש-חומש, דווקא דעם מאַנס.

און וואָס קלערט איר? אין דער אייגענער נאָכט האָבן זי שוין אַ פֿאַר
שכנטעס געוואָרטעוועט, און אַרום דריי פֿאַרטאָג אָנגעקלאַפט ביי
דער "באַבע"...

זי האָט געבוירן אַ יונג, און באַלד מיט אַ שוואַרצן "קענדזשער"
האַר, ווי נאָר ער איז אויף דער וועלט געפֿאַלן... נישט אומזיסט האָט
שלמה איבערגעטראַכט, אַרויסגייענדיק הינטער דער שטאָט, צי
האַט זי שוין נישט געקעכצט. ער האָט זיך געריכט אויף אַ פֿריילעכן
שבת, ער וועט אים ירצה השם אירטש השם אַהיים קומען, און זיין
חנה-לאה וועט שוין האָבן בשלום איבערגעקומען.

אַצינד איז זיך שוין חנה-לאה געלעגן אין בעט ווי אַ גרעפֿין
צעלעגערטערהייט, פֿאַרהאַנגען מיט אַ פֿאַרהאַנג, אויף אַ שנירל
אונטערן בעליק אויפגעצויגן, באַקלעפט מיט שיר-המעלות-בריוולעך,
און נאָר פֿון צייט צו צייט, אַז זי האָט געדאַרפֿט, מען זאָל איר וואָס
דערלאַנגען, האָט זי דעם קאָפּ מיט דער שלאָפֿקעלע אָפֿער
געשטעקט פֿון הינטער דעם פֿאַרהאַנג – אויף איר פנים האָט זיך שוין
אָנגעזען אַן איבער-געלייטערטקייט. זי האָט גערעדט ווייכער און
צאָרטער, ווי שוין אַן איבערגעקומענע, נאָר איין זאָך האָט זי נאָך
געהאַט אויפֿן זינען: דאָס קינד צו היטן, עס זאָל חלילה נישט טרעפֿן
ווי מיט יענעם, אָדער מיט דעם, וואָס די שכנטע האָט דערציילט. זי
האַט באַשלאָסן, דאָס קינד פֿון דער האַנט נישט אַרויסצולאָזן, פֿון
אונטערן אָרעם נישט אָפֿערצורוקן. און אין שלאָף צו האַלטן עס מיט
אַלע כוחות, צו ליגן דעריבער ווי אַ טרייע מאַמע.

און אַט איז געקומען דאָנערשטיק ביינאַכט, זי ווערט אַנטשלאָפֿן
מיט זיסע געדאַנקען. מאָרגן וועט שלמה אַהיים קומען און וועט
דערזען, וואָס פֿאַר אַ יונג זי האָט אים אָנגעגרייט, גאָר אַן זיין וויסן
– שוין אַצינד דעם דריטן...

און זי שלאָפֿט – – –

און עס דאַכט זיך איר, אַז די אייגענע מלכת-שבא מיט די נאָקעטע
ברוסטן, מיט די לאַנגע צעלאָזטע צעפּ אין עפעס אַ פארצייטיש
קייילעכדיק קלייד – אַ קרינעלינע פֿון טערקישן סיץ מיט אזוינע
בלימעלעך און אויגעלעך – פֿאַקט זיך צו איר דורך אַ האַלבער
קוואַרטיר אין פֿענצטער אַריין – און פֿאַקט זיך, און פֿאַקט זיך –

אַזאַ גראָבע און אַזאַ שווערע – אַז חנה-לאהן כאַפט אָן אַ פאַרכט, און מיט פֿאַרדומפּענע קולות שרייענדיק אין זיך אַריין, דריקט זי דאָס קינד צו זיך, און עס האָט שוין טאַקע קיין בעסערע מלכת-שבא נישט געדאַרפֿט, ווי עס האָט געהאַט...

עס איז קוים טאָג אין דרויסן, עס בלויט דורכן פֿענצטער. שלמה קלאַפט שטיל אָן אין טיר, און פנחסל, צונויפֿגעמישט אין דער גראַקייט פֿין דער נאַכט און יונגן מאָרגן, וואָס פֿאַלט אין שטיבל אַריין – לויפֿט פֿון געלעגער אַראָפּ די טיר אויפֿמאַפֿן. שלמה קומט אַריין אויף די שפיץ נעגל, משהלע נאָך אים, עס האָט אים די נאַכט נישט געלאָזט רוען אין דאָרף, און ער איז געקומען צולויפֿן מיטן טאָג צו גלייך – און אַצינד, דערזענדיק דעם אויפֿגעצויגענעם פֿאַרהאַנג איבערן בעט – לייכט אַ שטילער בלישטש אין זיינע אויגן אויף און, ווענדנדיק זיך צום זון, גיט ער אים אַ צופֿ ביים אַרבל, אויף שטיל געהאַנדלט, ווי צווישן זיך:

– וואָס האָט זי געהאַט?...

– אַ יינגל – ענטפֿערט פנחס.

– אַ יינגל? – צעגיסט זיך אים אַ ליכטיקער שמייכל איבערן גאַנצן פנים. משהלע ברוטאָן כאַפט באַלד אונטערטאַנצנדיק:

– וועט זיין אַ שלום-זכר, וועל איך האָבן אַ פֿולן קויש מיט אַרבעס!...

– שאַ, דו בענקארט! די מאַמע שלאָפט. – טוט אים דער טאַטע אַ שטורך.

– שאַ, אַ רוח אין דיין!... – קומט פנחסל אויך צו הילף.

– די מאַמע האָט אַוודאי געמוזט ערשט אַנטשלאָפֿן ווערן? – מאַכט דער פֿאָטער.

– ניין, זי שלאָפֿט אַ גאַנצע נאַכט... – האָט פנחסל געענטפֿערט.

– אַ גאַנצע נאַכט?...

– ביי שלמהן האָט זיך עפעס אין האַרצן אָפגעריסן. מיט שטילע פאַמעלעכע טריט האָט ער אָנגעהויבן צוצוטרעטן צום פֿאַרהאַנג:

– חנה-לאה, חנה-לאה... – רופֿט ער שטיל מיט אַן אָנגעצויגענעם בליק אין זיך אַרײַן, ווי ער וואָלט געוואָלט דאָס קול נישט לאָזן גיין צו ווייט, – חנה-לאה...

חנה-לאה שלאָפֿט.

– לאָז, טאַטע, וועל איך זי אויפֿוועקן – רופֿט זיך אויף משהלע ברוטאָן מיט אַ גראָב קול.

– שטיל, בענקאַרט! – פֿאַרבײַסט שלמה מיט אַ פֿינגער די ציין צו אים – דו וועסט זי איבערשרעקן...

– חנה-לאה, חנה-לאה...

– האָ-אָ-אָ... – הערט זיך אַ לאַנגער אויסגעצויגענער מריטש פֿון הינטער דעם פֿאַרהאַנג.

– חנה-לאה, וווּ האָסט דו דאָס קינד?...

– געוואָלד, דאָס קינד... – טוט זי אַ געשריי מיט אַן אימפעט, אַן אויפגעכאַפטע פֿון שלאָף, און שלמה טוט זיך אַ וואָרף נישט טויט נישט לעבעדיק הינטער דעם פֿאַרהאַנג אַרונטער. ביידע זין בלייבן פֿאַרשטיינערט מיט גלעזערנע אויסגעזעצטע אויגן אויפֿן פֿאַרהאַנג.

– געוואָלד, דאָס קינד! – טוט זי נאָך אַ מאָל אַ געשריי אויס און אַ הויב עס אין דער לופֿטן בײַ איין הענטל, ווי אַ טויט גענדזל. דאָס קינד טוט אַ דריי מיטן קעפל, טוט זי עס אַ כאַפּ מיט דערשראָקן אַרויסגעזעצטע אויגן בײַם פנימל און הויבט עס אָו צו רײַסן.

– און לאָז זיך שוין די ערשטע כאַלעריע טרעפֿן!... – גיט שלמה איר אַ בענטש מיט ביידע הענט איבערן קאָפּ. – חנה-לאהלע די קאָלבאַסניצע, האָסט מיר שוין געהרגעט אַ זון אויף טויט! – שרײַט ער אויס, דערזעענדיק, אַז דאָס קינד האָט קיין אָטעם נישט און איז שוין קאַלט, ווי אַ שטיק טייג. מיט אַן אַראָפגעלאָזטן קאָפּ רוקט ער זיך צוריק אַפֿער פֿון הינטער דעם פֿאַרהאַנג.

חנה-לאה מאַכט אַ געוואָלד. די זין נאָך – שלמה לויפֿט אום אויף און אויף איבער דער שטוב, ווי אַ בערן-טרייבער מיט געזונטע גראַבע שפּרייזן און וואַרפֿט גלאַנציקע אויגן אויף דעם פֿאַרהאַנג. באַלד קומען צו לויפֿן אַ פּאַר שכנטעס, און מען ווערט געווייר, אַז דאָס קינד איז טויט.

דעמאָלט ערשט נעמט חנה-לאה זינגען אַ קלאַגלידל.

– איך האָב דאָך אַן אומגליק געהאַט, די מלכת-שבא האָט זיך דאך געפּאַקט צו מיר דורכן פֿענצטער, דורך דעם פֿענצטער אַזוינע צוויי גראַבע ציצן האָט זי געהאַט, האָט זי מיר דאָס קינד דערהרגעט מיט די ציצן...

– ציצן?! שרייט שלמה – מען דאַרף גרעבערע ציצו ווי דו אליין האָסט? – גיך צום רב, גט. טרעפֿט דיך די ערשטע כאַלעריע:

– שלמהשי... וואָס ווילסט דו?... – האָט זי געוואָלט אָנהויבן פאַר אים צו וויינען. נאָר עס האָט גאָרנישט געהאַלפֿן. די צוויי זין האָבן זיך ווי איינגעקאַרטשעט אין אַ ווינקעלע, און געדאַנקט גאָט, אַז זיי זיינען אין דעם נישט שולדיק... און שפעטער, ווען אַ חברה-מאַן האָט דאָס קינד צוגענומען אין בוזעס אַרײַן – האָט די מאַמע געמוזט צוריק דאָס בעט פֿאַרבעטן, צוריק דעם פֿאַרהאַנג אַראָפּנעמען און גיין מיטן טאַטן צום רב.

– גוטער רב! – האָט שלמה אַ צעקאַכטער און מיט האַרץ געטענהט – זי האָט דאָך מיך בדלות געשטעלט, זי האָט דאָך מיר שוין צוויי זין דעם טויט געמאַכט! צוויי זין! – – –

– און וואָס זאָגט איר, זייט זשע מוחל, ייִדענע? – האָט דער רב געפֿרעגט.

– צוויי זין נעבעך... – גיט זי אַ וויין אַרויס מיט אַ צעשיטנדיק מאַמע קול.

– וואָס ווילסט דו פֿון איר, שלמה? – אַ ייִדענע... זי האָט אַוודיי געוואָלט זיי זאָלן לעבן – בעט זיך בײַ אים דער רב.

– טאַטע, דו גייסט אַהיים! – פֿאַלט אַרײַן פֿנחסל צום רב אין שטוב
אַרײַן מיט קנאַק אויף דער טיר, ווי אַ דונער, און נאָך אים משהלע
ברוטאָן מיט אַ ריטש: – מאַמע!...

דער רב כאַפט זיך אויף אַ דערשראָקענער, מיט ביידע הענט
אויסגעשטעלט צו פֿנחסן.

– דו וועסט גטן מײַן מאַמען? – טוט ער אַ קנאַק מיט אַ פֿויסט אין
טיש אַרײַן – אַהיים, וואָרעם איך האָק דיר אַ זײַט אונטער... – אָט
האַט איר, רבי, גייט נעמט זיך אָן פֿאַר קינדער! – גיט ער אַ ווייז אָן
אויף פֿנחסלען און אויף דער מאַמעס בויך, און גיט אַ לויף אַרויס,
פֿאַרהאַקנדיק נאָך זיך די טיר.

– און דו, מאַמע, – נעמט פֿנחס אַרויס אַ מטבע פֿון קעשענע – נאָ דיר
אַ פֿערציקער און גיי אַהיים און קאָך אָנבײַסן!

צוריק גייענדיק פֿון רב דורך אַ הינטער-געסל פֿאַרבײַ אַ פֿלויט, עס
זאָלן איר ניט קומען קיין היימישע אין פנים אַרײַן, וואָס איז איר
אַזוי פֿאַרשעמט געוואָרן געגוג פֿון גאַט אַליין, – האָט איר משהלע אַ
גאַנצן וועג געדרייט דעם פֿארטוד, זי זאָל צושטעלן דעם גרעסערן
"סאַגאַן" צום קאַכן, נישט דעם קלענערן, און פֿול זאָל ער זײַן
אַנגעפֿאַקט מיט קאַרטאָפֿליעס, וואָרעם ער האָט שוין נישט געגעסן
פֿון דאָרף אָן...

אַזוי איז זיך חנה-לאה צוריק אַהיים געגאַנגען. אויפֿן אַנדערן – ,
פֿרייטיק איז שוין שלמה צוריק געזעסן מיט דעם טאַפֿ צימעס צווישן
די פֿיס – און די צוויי בנים ווי די ביקעס – אַרום אים, אַלע מיט די
קאָך-לעפֿל אין די הענט, מיט דערהיצטע פֿנימער, ווי די טערקן – און
חנה-לאה האָט ווייטער געהאַלטן אין איין שרײַען, פֿאַרוואָס זיי לאָזן
נישט איבער קיין שריד אופֿליט אויף שבת אין דער פֿרי.

נאָר פֿרייטיק צו נאַכטס, ווען די ליכט אין די לײכטער האָבן
געברענט און שלמה מיט די צוויי בנים זײַנען געזעסן בײַם טיש און
געהאַלטן בײַ "בנים אובני בנים" – האָט זיך חנה-לאה פֿאַרקוקט
מיט ליכטיקע אויגן אויף די צוויי זין. זי ווייס אַליין נישט, עפעס
פֿנחסל איז איר גאָר ליבער געוואָרן. און זי האָט אַליין נישט געפֿילט,
ווי אַ טרער האָט זיך איר אַראָפֿגעקײקלט איבער דער באַק און אַרײַן

אין שיסעלע באַבעלעך מיט יויד. נאָר דעמאָלט האָט ערשט שלמה געקוקט אויף איר מיט נקמה: האָב איר אַכט און אַכציק שוואַרץ יאָר! שיסקאַ!... מיט אַזוינע פֿיר זין וואָלט ער געקאָנט אַ וועלט מיט אַ מדינה אַייננעמען. און נישט ווילנדיק שוין מער קוקן אין איר זייט אַריין, האָט ער צו די בניס אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט, און אַלע דריי האָבן געגעבן אַ זעץ אַרויס דעם מאַרש פֿון דער "קאַראַזעליע" מיט אַ שבתדיקן זמר! — — —

באַאַרבעט און צוגעגרייט פֿון מירל שיינהויט הירשאַן, נח מילער, לעאָנאַרד פראַגער און רפֿאל פֿינקל.

Copyright © 2001 Noyekh Miller and Leonard Prager
All Rights Reserved